

Kraujavimo stabdymas

Kraujas – organizmo skystis, pernešantis deguonį ir maisto medžiagas visiems organizmo audiniams ir organams. Tik cirkuliuojant pakankamam kraujo kiekiui organizmas gali būti gyvas.

Kraujavimas – kraujo netekimas pažeidus kraujagysles. Kraujavimas – tai pagrindinis visų žaizdų simptomas, kurio stiprumas priklauso nuo to, kokios kraujagyslės yra pažeistos, ir nuo jų pažeidimo laipsnio.

Kraujavimo rūšys

1. Arterinis kraujavimas – tai pulsuojanti trykštanti šviesiai raudono kraujo čiurkšlė. Kraujas trykšta pro pažeistą arterijos sienelę, nes į arterijas širdis pumpuoja kraują, susidaro kraujospūdis, o pulsuoja todėl, kad kiekvieną kartą širdžiai susitraukus, kraujospūdis padidėja, po to vėl sumažėja. Kraujas šviesus, nes perneša prisijungusį deguonį. Tai labai pavojingas kraujavimas, nes jei pažeista stambesnė arterija, žmogus per kelias minutes, jam nesuteikus pirmosios pagalbos, gali mirtinai nukraujuoti.

2. Veninis kraujavimas – tai plūstantis ar silpna srove tekantis (priklausomai nuo pažeistos veninės kraujagyslės dydžio) tamsiai raudonas kraujas. Dėl kraujo pasiskirstymo dideliame plote, veninėje sistemoje slėgis labai nedidelis, o tamsiai raudona spalva dėl to, kad kraujas atidavęs deguonį audiniams, o iš jų prisijungė anglies dvideginį.

3. Kapiliarinis kraujavimas – negausus kraujavimas, kraujas teka, „rasoja“ iš pačių smulčiausių kraujagyslių (kapiliarų). Jis dažniausiai pasitaiko nubrozdinus odą. Šis kraujavimas nėra pavojingas, nes kraujas greitai sukreša ir kraujavimas per kelias minutes sustoja.

Kraujavimas gali būti išorinis – kai kraujuoja į išorę, kraujavimas yra matomas, vidinis – kai kraujuoja į vidų (pilvo ar krūtinės ertmę, kaukolės dėžę ar tarp raumenų), šio kraujavimo nematome, todėl sunku nustatyti ir mišrus – kai pažeista daug kraujagyslių, gali atsirasti gana gausus išorinis kraujavimas ir vidinis. Kraujuoti gali gana gausiai.

Pagrindiniai vidinio kraujavimo požymiai – žmogus išblykšta, krečia drebulys, pila šaltas prakaitas, dažnas paviršutinis kvėpavimas, dažnas silpno prisipildymo pulsas, troškulys, silpnumas, nerimas, gali nualpti, prarasti sąmonę.

Bet kokį kraujavimą reikia kuo greičiau sustabdyti, nes praradus daugiau kraujo, krenta kraujospūdis, sutrinka smegenų aprūpinimas deguonimi ir maisto medžiagomis, išstinka šokas ir, laiku nesuteikus pagalbos, mirtis. Vidinį kraujavimą gali sustabdyti tik chirurgai, todėl svarbu kuo greičiau suteikti nukentėjusiam reikalingą ir patogią padėtį, nugabenti nukentėjusį į ligoninę.

Pirmoji pagalba

1. Jei tai kapiliarinis kraujavimas – būtina uždėti sterilų tvarstį, o žaizdos kraštus patepti dezinfekuojančiais tirpalais, kad apsisaugotume nuo mikroorganizmų patekimo į pačią žaizdą.
2. Jei tai arterinis kraujavimas – pirmą pagalbą būtina suteikti labai greitai. Būtina naudoti timpą ar iš audeklo pasidarytą varžtą užspaudžiant (suveržiant) ranką ar koją virš žaizdos. Varžtas turi užspausti kraujagyslę taip, kad žemiau žaizdos neapčiuoptume pulso, t.y., kad žemiau žaizdos nustotų tekėjęs kraujas. Pageidautina, kad varžtas būtų uždėtas toje vietoje, kur yra tik vienas kaulas, nes tada kraujagyslė geriau užspaudžiama, bet greitai veikiant tai nėra labai svarbu. Svarbiausia sustabdyti kraujavimą. Tarp odos ir varžto patartina padėti audinio skiautę, kad kiek įmanoma mažiau būtų traumuojami audiniai. Uždėjus varžtą, nepamiršti užfiksuoti laiko, kadangi audiniai be kraujotakos gali būti ne ilgiau kaip 2 valandas (o ypač karštą dieną), taip bus išvengta papildomų komplikacijų. Nukentėjusį būtina kuo skubiau transportuoti į gydymo įstaigą, kur jam bus suteikta kvalifikuota pagalba. Jei transportavimas trunka ilgiau kaip 2 valandas, būtina atleisti varžtą ir po 2–3 min. vėl sustabdyti kraujavimą bei atžymėti naują laiką. Esant šaltam orui, žgutą neatleidus galim laikyti ne ilgiau 1 valandos. Visiškai arterinis kraujavimas gali būti sustabdytas tik operuojant ligonį.
3. Jei tai veninis kraujavimas – būtina steriliu tvarsčiu užspausti žaizdą, prieš tai jos kraštus sutepus dezinfekuojančiu tirpalu (5% jodo ar brilliantinės žalumės tirpalu), kad apsaugoti nuo infekcijos patekimo į žaizdą. Tvarstis turėtų būti spaudžiamasis – ant žaizdos dedamas sterilus tvarstis, virš jo marlės ar vatos kelių sluoksniųpaketas, po to sutvarstoma. Tik tokiu būdu bus sustabdytas veninis kraujavimas.
4. Jei įtariama, kad tai vidinis kraujavimas, žmogus kuo skubiau vežamas į artimiausią gydymo įstaigą, nes uždelsus gali mirtinai nukraujuoti. Realią medicinos pagalbą galima suteikti tik kuo skubiau operuojant ligonį.
5. Jei kraujavimas yra mišrus – derinti visus anksčiau minėtus pagalbos būdus ir kuo skubiau nukentėjusį žmogų transportuoti į gydymo įstaigą.
6. Sustabdžius kraujavimą reikia malšinti skausmą, duoti išgerti ar suleisti į raumenis skausmą malšinančių vaistų.

Kraujavimo stabdymo būdai

1. Galūnės pakėlimas – naudojama, kai yra nestiprus kraujavimas iš galūnių ar kompleksiskai derinant su kitais kraujavimo stabdymo būdais. Ranka (stovint, sėdint, gulint) ar koja (gulint) pakeliama aukščiau širdies lygio. Dėl sumažėjusio spaudimo kraujavimas sumažėja ar visiškai sustoja.

Dėmesio! Esant gausesniam kraujavimui, iš stambiųjų galūnių venų, visada prieš pakeliant galūnę būtina užspausti žaizdą, kad į venas neprisiurbtų oro ir jis neužkimštų gyvybiškai svarbių kraujagyslių.

2. Maksimalus galūnės sulenkimas (rankos sulenkimas per alkūnės sąnarį ar kojos sulenkimas per kelio sąnarį, jei neįtaria lūžio). Naudojama kraujavimo stabdymo pradžioje, kai kraujuoja žemiau kelio ar alkūnės sąnario. Efektas geresnis į lenkiamą vietą įdėjus minkštą volelį. Visiškai sulenkus ranką per alkūnės sąnarį, kraujavimas sustoja arba sumažėja, jeigu sužeistas dilbis arba plaštaka, visiškai sulenkus koją per kelio sąnarį – pėdą per blauzdą.

3. Užspaudžiant žaizdą – (pirštais, kakle delno pagrindu, kirkšnyje krumpliais). Naudojama laikinai, kraujavimo stabdymo pradžioje, kol bus panaudoti kiti būdai, tačiau, kraujuojant iš kaklo ar kirkšninių arterijų, tai yra vienintelė galimybė padėti. Reikia nedelsiant užspausti ranka, tik akimirksniu atleidus, ant žaizdos dėti didelį, standų, sterilų tvarstį ir vėl skubiai prispausti ranka, neatleidžiant, gulimoje padėtyje vežti medikams. Jei žaizda plati ar kraujuojantis plotas didelis, spaudžiama ta vieta (kraujagyslė), iš kurios kraujuoja stipriausiai.

Dėmesio! Siekiant išvengti žaizdos užkrėtimo, pačią žaizdą pirštais galima užspausti tik tada, kai kraujavimas stiprus ir gyvybei gresia pavojus.

4. Užspaudžiant kraujagyslę aukščiau pažeidimo vietos – (žasto viduryje iš vidinės pusės kišant 4 pirštus tarp bicepso ir žasto). Naudojama pradžioje, kai kraujuoja žemiau žasto vidurio. Užspausti galima ten, kur jaučiama virš kaulo einančios kraujagyslės pulsacija. Tai atlikti reikalingi įgūdžiai.

5. Paprastu tvarščiu – naudojama kapiliariniam ir silpnam veniniam kraujavimui stabdyti. Jei kraujavimas silpnas, pakelti galūnę, apnuoginti žaizdą, esant galimybei nuvalyti žaizdos kraštus, praplauti žaizdą, ant žaizdos uždėti sterilų tvarstį ir aprišti marle, skarele ar audinio atraiža. Tvarstant ir rišant mazgą stipriai nespausti, kad audiniuose nesutrikėtų kraujotaka, nerišti mazgo ant žaizdos, baigus tvarstyti, jei tvarstis permirksta krauju, galima ranka jį prispausti prie žaizdos ir palaikyti 5–10 minučių. Jei nenustoja kraujuoti, dėti spaudžiamą tvarstį.

6. Spaudžiamuoju tvarščiu – naudojama stipriam arteriniam ir veniniam kraujavimui stabdyti ar tuo atveju, kai paprastas tvarstis kraujavimo nesustabdo.

Sužeistąjį reikia pasodinti ar paguldyti, užspausti žaizdą, galūnę pakelti, (galima med. skarele užveržti 1 mazgu apie 5 cm nuo žaizdos, kad laikinai sustabdyti kraujavimą), apnuoginti žaizdą prapjaunant ar atsmaukiant drabužius, išsiimti ir paruošti tvarstį, uždėti ant žaizdos ir stipriai apvynioti. Jeigu dar kraujuoja, dėti antrą. Jei ir šis nepadedą dėti suktuką (varžtą).

Dėmesio! Virš lūžio vietos dėti spaudžiamą tvarstį negalima, nes spaudžiant lūžgalius jie gali pažeisti aplinkinius audinius. Tokiu atveju reikia aukščiau lūžio dėti suktuką, o žaizdą sutvarstyti paprastu tvarščiu.

Spaudžiamasis tvarstis yra geriausias kraujavimo stabdymo būdas, bet sutvarščius netaisyklingai, gali sutrikdyti aplinkinių audinių kraujotaka, todėl būtina nustatyti, ar audiniai arba galūnė žemiau sutvarstyto vietos nebala, nemėlynuoja, nešąla, netirpsta.

7. Panaudojant suktuką (varžtą). Veržimui negalima naudoti siaurų priemonių, pvz., vielos ar virvutės. Ant spaudžiamųjų tvarsčių, reikia dėti skarelę ir surišti vieną mazgą, po mazgu dėti pagaliuką ar kitą tvirtą pailgą daiktą, ir sukti tol, kol nustos kraujuoti, galus užfiksuoti, jei yra, nuimti žiedus ir apyrankes ir pažymėti uždėjimo laiką. Jis užrašomas nenusitrinančiu, nenusiplaunančiu rašikliu (jei jo nėra, rašoma sužeistojo krauju) ant sužeistojo kaktos ar kitoje aiškiai matomoje vietoje. Galūnę įtvirti, ją apšiltinti (galūnė turi būti pabalusi, neturi skaudėti, suktukas turi matytis, jo galai gerai užfiksuoti).

8. Panaudojant timpą – visada esant galūnės amputacijai ir ilgalaikio suspaudimo atveju (kai galūnė yra prispausta ir jos negalima greitai išlaisvinti, užspaustoje galūnėje gaminasi toksinai, kurie greitai išsisklaido po organizmą ir jį apnuodija) arba esant stipriam arteriniam kraujavimui, kai spaudžiamuoju tvarsčiu kraujavimo sustabdyti nepavyksta. Kraujavimui stabdyti naudojama standartinė timpa. Jos funkciją gali atlikti diržas arba ne siauresnis kaip 4–5 cm į juostą susuktas audinys.

Naudojant timpą, sužeistąjį reikia pasodinti ar paguldyti, timpą veržti 4–5 cm aukščiau žaizdos link širdies. Ant plono drabužio prispausti timpos galą, kita ranka patempti ir vynioti ją, kad viena vija per pusę dengtų ankstesnę viją, galą užfiksuoti, parašyti uždėjimo laiką. Jos negalima dėti ant sąnario, reikia veržti aukščiau jo.

Timpą galima naudoti tik tokiu atveju, jei visi taikyti būdai kraujavimo nesustabdo. Negalima naudoti vielos, batų raištelių ir pan. Suveržtos galūnės negalima uždengti (timpa turi būti gerai matoma).

Pirmoji pagalba įtariant vidinį kraujavimą

1. Nuraminti nukentėjusįjį (pasakyti, kad jūs žinote, kaip jam padėti ir viskas bus gerai, paprašyti, kad sužeistasis pagal savo galimybes padėtų teikti pagalbą).
2. Suteikti reikalingą patogią padėtį – pasodinti, jei įtariamas kraujavimas į krūtinės ląstą (dusina, pamelsta oda, atsikosti krauju, sužeista krūtinė – žaizdą hermetizuoti), paguldyti, sulenkti kojas, jei įtariamas kraujavimas į pilvo ertmę (skauda pilvą, sužeistas pilvas, buvo smūgis į pilvą).
3. Įtariamo kraujavimo vietoje dėti šaltį (kompresą ar šaltą daiktą).
4. Apkloti, kad nesušaltų.
5. Vystantis šokui, pakelti galūnes (išskyrus atvejį, kai sužeidžiama į pilvą), nuleisti galvą (jei galva nesužeista).
6. Skubiai vežti į gydymo įstaigą.

Atskiri kraujavimo stabdymo atvejai

Galva

Kraujavimo veido srityje stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranką.
3. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį, spausti ranka.
4. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimuoju padėtyje.

Kraujavimo iš nosies stabdymas

1. Pasodinti, nuraminti.
2. Galvą laikyti tiesiai, smakrą į priekį, kvėpuoti per burną.
3. Pirštais užspausti nosį.
4. Ant kaktos ir pakaušio dėti šaltą kompresą (pvz, šaltu vandeniu sudrėkintą audinį).
5. Laikyti užspaudus 5 min., jei atleidus kraujuoja, laikyti dar 5 min. Jei dar nesustoja, įkišti į išorinę nosies landą švarios vatos ar binto gabaliuką ir prispausti iš išorės.
6. Sausu skudurėliu ar bintu nuvalyti kraują nuo veido.
7. Transportuoti sėdimoje padėtyje, jei negali sėdėti, stabilioje šoninėje padėtyje.

Dėmesio! Draudžiama kraujuojant iš nosies guldyti ant nugaros ar labai atlošti galvą, nes gali užspringti krauju, kraujo skonis gerklėje gali sukelti vėmimą.

Kraujavimo iš plaukuotosios galvos dalies stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį, spausti ranka.
4. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimoje padėtyje.

Kaklas

Nedidelio kraujavimo iš kaklo minkštųjų audinių stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimoje padėtyje. Rankos neatleisti.

Kraujavimo iš stambiųjų kaklo kraujagyslių stabdymas

1. Skubiai prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Tik akimirka atleidus ranką, ant žaizdos dėti didelį standų sterilų tvarstį ir vėl skubiai prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą gulimoje padėtyje. Rankos neatleisti. Spausti.

Krūtinė

Išorinio kraujavimo iš krūtinės stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį, spausti ranka.
4. Skubiai vežti į gydymo įstaigą.

Kraujavimo į krūtinės ąstos ertmę stabdymas

1. Pasodinti.

2. Ant tos srities, kurioje galimas kraujavimas, dėti šaltą kompresą, pūslę su ledais ar šaltu vandeniu.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimoje padėtyje.

Pilvas

Išorinio kraujavimo iš pilvo srities stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą gulimoje padėtyje.

Kraujavimo į pilvo ertmę stabdymas

1. Paguldyti.
2. Ant pilvo dėti šaltą kompresą, pūslę su ledais ar šaltu vandeniu.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą gulimoje padėtyje.

Ranka

Kraujavimo iš pirštų ir plaštakos stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Sužeistą ranką sulenkti per alkūnę arba pakelti.
4. Jei kraujavimas nesustoja, ant plaštakos dėti spaudžiamąjį tvarstį (spausti ranka, pakelti, sulenkti).
5. Imobilizuoti. Jei sužeidimas didelis, vežti į gydymo įstaigą.

Kraujavimo iš dilbio stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Sužeistą ranką sulenkti per alkūnę arba pakelti.
4. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį (spausti ranka, pakelti, sulenkti).
5. Jei kraujavimas vis tiek nesustoja, naudoti timpą.
6. Imobilizuoti.
7. Skubiai vežti į gydymo įstaigą. Jei transportavimas užtrunka ilgai, po 1 val. timpą atleisti 1–2 min., spaudžiant žaizdą.

Dėmesio! Jei ranka nutraukta, timpos atleisti negalima.

Kraujavimo iš alkūnės lenkmens ir žasto stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Sužeistą ranką pakelti.
4. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį, (spausti ranka, pakelti).

5. Jei kraujavimas vis tiek nesustoja, naudoti timpą.
6. Imobilizuoti.
7. Skubiai vežti į gydymo įstaigą. Jei transportavimas trunka ilgai, po 1 val. timpą atleisti 1–2 min., spaudžiant žaizdą.

Dėmesio! Jei ranka nutraukta, timpos atleisti negalima.

Kraujavimo iš pažasties stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, ant jo – standų ritinėlį, prispausti žastą prie sužeistojo krūtinės ir sutvarstyti.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimoje padėtyje.

Kraujavimo iš peties stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimoje padėtyje. Rankos neatleisti.

Koja

Kraujavimo iš pėdos stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Paguldyti, koją pakelti.
3. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
4. Sužeistą koją sulenkti per kelį arba pakelti.
5. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį (spausti ranka, pakelti, sulenkti).
6. Jei sužeidimas didelis, imobilizuoti ir vežti į gydymo įstaigą.

Kraujavimo iš blauzdos stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Paguldyti, koją pakelti.
3. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
4. Sužeistą koją sulenkti per kelį arba pakelti.
5. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį (spausti ranka, pakelti, sulenkti).
6. Jei kraujavimas vis tiek nesustoja, naudoti timpą.
7. Imobilizuoti.
8. Skubiai vežti į gydymo įstaigą. Jei transportavimas užtrunka ilgai, po 1 val. timpą atleisti 1–2 min., spaudžiant žaizdą.

Dėmesio! Jei koja nutraukta, timpos atleisti negalima.

Kraujavimo iš pakinklio ir šlaunies stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Paguldyti, koją pakelti.

3. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
4. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį (spausti ranka, pakelti, sulenkti).
5. Jei kraujavimas vis tiek nesustoja, naudoti timpą.
6. Imobilizuoti.
7. Skubiai vežti į gydymo įstaigą. Jei transportavimas užtrunka ilgai, po 1 val. timpą atleisti 10–20 sekundžių, spaudžiant žaizdą.

Dėmesio! Jei koja nutraukta, timpos atleisti negalima.

Kraujavimo iš kirkšnies kraujagyslių stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos skubiai prispausti pirštus arba delną.
2. Tik akimirką atleidus, ant žaizdos dėti didelį stambų sterilų tvarstį ir vėl skubiai prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą gulimoje padėtyje. Rankos neatleisti. Spausti.

Kraujavimo iš tarpvietės ir sėdmenų stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą gulimoje padėtyje. Rankos neatleisti.